

Svar interpellation från Mohamad Hassan (L) om försörjningsstöd

Mohamad Hassan (L) har väckt en interpellation om försörjningsstödet i kommunen mot bakgrund av att utbetalt ekonomiskt bistånd för 2017 uppgick till 350,2 mnkr. I interpellationen antyds att den ansvariga nämnden är passiv och inte vidtar några aktiva åtgärder.

Arbetsmarknadsnämndens kostnad för det totala ekonomiska biståndet 2017 uppgår till 350,2 mnkr. Av denna kostnad avser ekonomiskt bistånd flykting 84,7 mnkr och övrigt ekonomiskt bistånd 265,5 mkr. Ekonomiskt bistånd (ej flykting) har under senare år haft en minskning i antal hushåll. Under 2016 pendlade antal hushåll per månad mellan ca 2 275 och 2 350 för att sedan öka under andra halvan av 2017. I juli 2017 var 2 450 hushåll aktuella för ekonomiskt bistånd (ej flykting) och det var ungefär 200 fler hushåll i december 2017 jämfört med december 2016. Antal hushåll med ekonomiskt bistånd flykting har ökat markant de senaste två åren. I januari 2016 var antal hushåll drygt 300 och i november 2017 över 950. Ökningen av antal hushåll har varit stor men har stabiliserats under 2017.

En låg andel (4,3 %) av Uppsalas invånare har haft ekonomiskt bistånd någon gång under 2016. Uppsala har under en längre period haft en lägre andel invånare som någon gång under året uppburit ekonomiskt bistånd än jämförbara kommuner, R9-kommunerna, som är ett jämförelsenätverk av större mellansvenska kommuner där Uppsala ingår.

Kostnaden för utbetalt ekonomiskt bistånd per invånare är lägre i Uppsala jämfört med jämförbara kommuner. Detta beror på att Uppsala har en god arbetsmarknad och en välutbildad befolkning vilket ger goda förutsättningar för kommunens invånare att försörja sig själva. Däremot är den genomsnittliga månadskostnaden per hushåll för utbetalt bistånd högre i Uppsala jämfört med R9-kommunerna. Uppsala har bland de högsta hyreskostnaderna per kvadratmeter i allmännyttan jämfört med andra kommuner. Detta faktum, samt att det är dyrare att bo i storstäder, bidrar till höga genomsnittliga månadskostnader per hushåll för utbetalt ekonomiskt bistånd. Höga kostnader gör det svårare att nå en egen försörjning genom deltidsarbete, arbetslöshetsersättning eller etableringsersättning. Det förklarar till viss del varför en stor andel av de som uppstår ekonomiskt bistånd i Uppsala får det under längre period.

Antal hushåll som fått ekonomiskt bistånd under lång tid har ökat under 2017. Den vanligaste orsaken till långvarigt ekonomiskt bistånd är arbetslöshet och den näst vanligaste är ohälsa. När det gäller personer med ohälsa beror det ofta på att de saknar annan ersättning från t ex Försäkringskassan. Rehabiliteringstiderna är långa och kommunen är beroende av andra parter för att få personer med ohälsa i rätt försörjning. Nyanlända i etableringen har rätt till etableringsersättning men pga höga månadskostnader räcker inte etableringsersättning utan personerna behöver komplettering i form av ekonomiskt bistånd.

Inom försörjningsstödsverksamheten arbetar man utifrån målet att förkorta biståndstiden. Arbetssättet förändras till ett tydligare förändringsperspektiv för att stödja individer till egen

försörjning. Under 2017 infördes möjligheten att ansöka om ekonomiskt bistånd genom ett digitalt formulär på kommunens hemsida. I december 2017 använde drygt 62 % e-tjänsten. Under 2018 införs en digital hantering av beräkning och beslut, vilket idag görs manuellt. Förändringen ska möjliggöra tätare uppföljningar och stöd till individerna för korta biståndstiden och nå egen försörjning.

Inom hela vuxenutbildningen har antalet elever ökat under 2017. Bland annat har utbudet av yrkesutbildningar ökat och allt fler elever läser yrkeskurser i Uppsala. Samhällsorienteringen har utvecklats utifrån en kartläggning av verksamheten och projektmedel från Samordningsförbundet. Syftet är att skapa en samordnande verksamhet med säte i Uppsala för att förbättra samhällsorienteringen i Uppsala län. Fler personer ska erbjudas samhällsorientering med utökad hälsoinformation på modersmål så tidigt som möjligt i etableringsprocessen för att bidra till en snabbare etablering i samhället.

Så till interpellationens frågor.

Hur följer nämnden kostnadsutvecklingen för försörjningsstödet och vilka planer har nämnden för att hejda de höga kostnaderna?

Ekonomiskt bistånd är ett komplext område som påverkas av flera omvärldsfaktorer som kommunen inte råder över. Arbetslöshet, förändringar i lagstiftning inom andra myndigheters ansvar (exempelvis rätten till sjukersättning) och en ökande psykisk ohälsa är områden där förändringar har en direkt inverkan på människors behov av ekonomiskt bistånd som det yttersta skyddsnetet. Ersättningen som betalas ut till de enskilda hushållen baseras dels på en av regeringen beslutad riksnorm som inte kan påverkas lokalt och därutöver skäliga kostnader. Ett hushåll som har rätt till ekonomiskt bistånd kan inte nekas. Kommunens möjligheter att påverka kostnaden för ekonomiskt bistånd handlar istället om att erbjuda insatser för att förkorta tiden ett hushåll uppbär ekonomiskt bistånd, genom intern kontroll för att säkerställa att inga felaktiga utbetalningar görs samt att i samverkan internt och externt möjliggöra för fler individer att få en egen försörjning.

Kostnadsutvecklingen inom försörjningsstöd följs upp och rapporteras vid varje nämndsammanträde. Fördjupad uppföljning görs i samband med bokslut och därutöver vid de tematiska uppföljningarna enligt den uppföljningsplan nämnden fastställt i sin verksamhetsplan.

För att bryta utvecklingen av kostnaderna för försörjningsstöd gav nämnden ett antal uppdrag till förvaltningen i samband med nämndens sammanträde i januari (AMN-2018-0063). Förvaltningen vidtar ett antal åtgärder som syftar till att förkorta tiden som ett hushåll uppbär ekonomiskt bistånd. Utöver dessa uppdrag arbetar nämnden med olika insatser för individer ska komma i rätt försörjning, vilka beskrivs närmare under frågan om insatser för att bryta bidragsberoende.

Utöver de insatser som erbjuds identifieras organisatoriska flaskhalsar som riskerar att förlänga tiden från första kontakt till insats för personer som ansöker om ekonomiskt bistånd. Dessa åtgärdas för att individens process mot egen försörjning ska gå snabbare och individen kommer i rätt försörjning. Nämnden utreder möjligheter för ensamkommande unga med ekonomiskt bistånd att få inkomst genom anställning/extrajobb som ett alternativ till

försörjningsstöd. Att ungdomar tidigt får en kontakt med yrkeslivet är också viktigt för att minska risken att fastna i ett långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

Inom ramen för DUA-överenskommelsen samarbetar kommunen och Arbetsförmedlingen för att nyanlända, ungdomar och långtidsarbetslösa ska nå arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Fler personer som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet i kombination med andra orsaker anvisas till nämndens Arbetsmarknadsavdelning för arbetsmarknadsförberedande insatser som arbetsträning och olika arbetsrehabiliterande anställningar. Även personer som arbetar deltid och uppbär ekonomiskt bistånd på grund av otillräcklig inkomst ges stöd för att komma vidare till en heltidsanställning.

Hur säkerställer nämnden att individer som olovlig uteblir från SFI, samhällsorientering eller arbetsmarknadsåtgärd får ekonomiska konsekvenser?

Grunden för rätten till ekonomiskt bistånd är att individen följer sin planering. Avvikelser från planeringen ligger till grund för avslagsbeslut.

Nyanlända inom etableringen har sin huvudsakliga försörjning i form av etableringsersättning. Arbetsförmedlingen ansvarar för etableringsplanen och att individen följer denna. Försäkringskassan är utbetalande myndighet för etableringsersättning. Beslut om rätten till etableringsersättning ligger således utanför kommunen. Beslut om kompletterande ekonomiskt bistånd för nyanlända grundar sig på att individen följer sin etableringsplan och således påverkas också det ekonomiska biståndet om etableringsersättningen sänkts för individen.

SFI och samhällsorientering är obligatoriska moment i etableringen. Nämndens utbildningsanordnare för närvaro för eleverna som deltar i undervisningen. Fokus för utbildningen är att eleven har en progression och den konsekvens kommunen kan vidta handlar om elevens progression i utbildningen. Gör eleven ingen progression i sin utbildning kan rektor ta beslut om att avsluta studierna. Rutiner finns för att fånga upp dessa individer och lotsa vidare till en annan insats för väg vidare mot arbete.

För personer som inte omfattas av etableringen kan kommunen avslå ekonomiskt bistånd om planeringen inte följs. Avseende studier gäller samma regler för rektorns beslut att avsluta studierna om eleven inte tillgodogör sig utbildningen och gör progression i sina studier.

Hur jobbar nämnden med att erbjuda insatser för personer med försörjningsstöd för att bryta bidragsberoende? Hur ser siffrorna ut?

Lagstiftaren har gett socialtjänsten som huvuduppgift att hjälpa den enskilde så att hen kan klara sig utan ekonomiskt bistånd. Personer med försörjningsproblem ska snabbt och effektivt få stöd att uppnå varaktig självförsörjning.

Den vanligaste orsaken till att en individ uppbär försörjningsstöd är arbetslöshet, 52,2 %, (Socialstyrelsens öppna jämförelser 2016) och ohälsa, 11,3 %. Samma förhållande gäller för långvarigt ekonomiskt bistånd där arbetslöshet är vanligaste orsaken och den näst vanligaste är ohälsa.

Den vanligaste orsaken till försörjningsstöd flykting är arbetslöshet och de allra flesta har insats inom etableringsreformen. De vanligaste orsakerna för resterande är föräldraledighet eller ensamkommande ungdomar som studerar på gymnasiet.

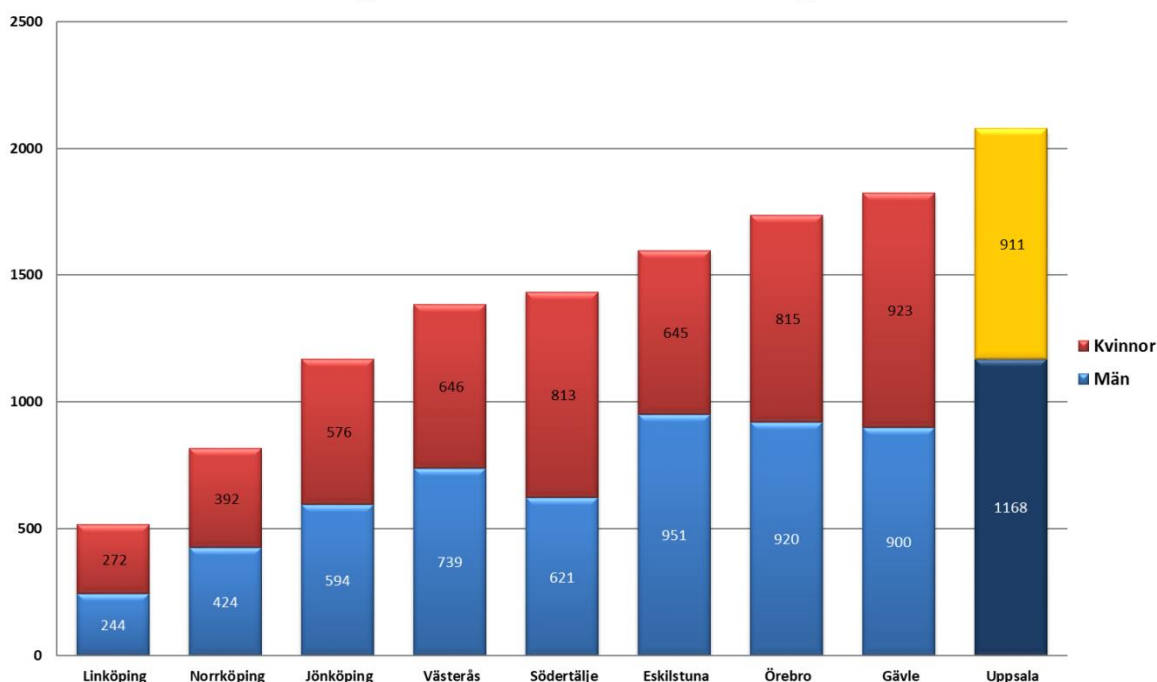
Arbetet för att förkorta tiden ett hushåll uppbär ekonomiskt bistånd sker med olika insatser beroende på av vilken orsak individen uppbär biståndet. Gemensamt för alla som kommer i kontakt med försörjningsstödsverksamheten är ett tydligt mål att individen ska uppbära ekonomiskt bistånd kortast möjliga tid. För att möjliggöra detta arbetar verksamheten med täta uppföljningar och en tydlig planering för individen. Nämnden säkerställer att organisatoriska flaskhalsar identifieras, vilka riskerar att förlänga tiden från första kontakt till insats för personer som ansöker om ekonomiskt bistånd.

Staten har det övergripande ansvaret för arbetsmarknadspolitiken och kommunens roll är kompletterande. För de individer som uppbär ekonomiskt bistånd med anledning av arbetslöshet sker tidigt en anvisning till Arbetsmarknadsavdelningen där individuellt anpassade insatser erbjuds för att effektivt lotsas in på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsavdelningen erbjuder bland annat kompetenshöjande insatser, arbetsträning och praktik. Dessa insatser sker på öppna arbetsmarknaden hos privata och offentliga arbetsgivare, inom ideella organisationer eller inom nämndens interna verksamhet. Nämnden samarbetar också med sociala företag för arbetsträning och möjligheter till anställning för personer som har en ogynnsam position på arbetsmarknaden.

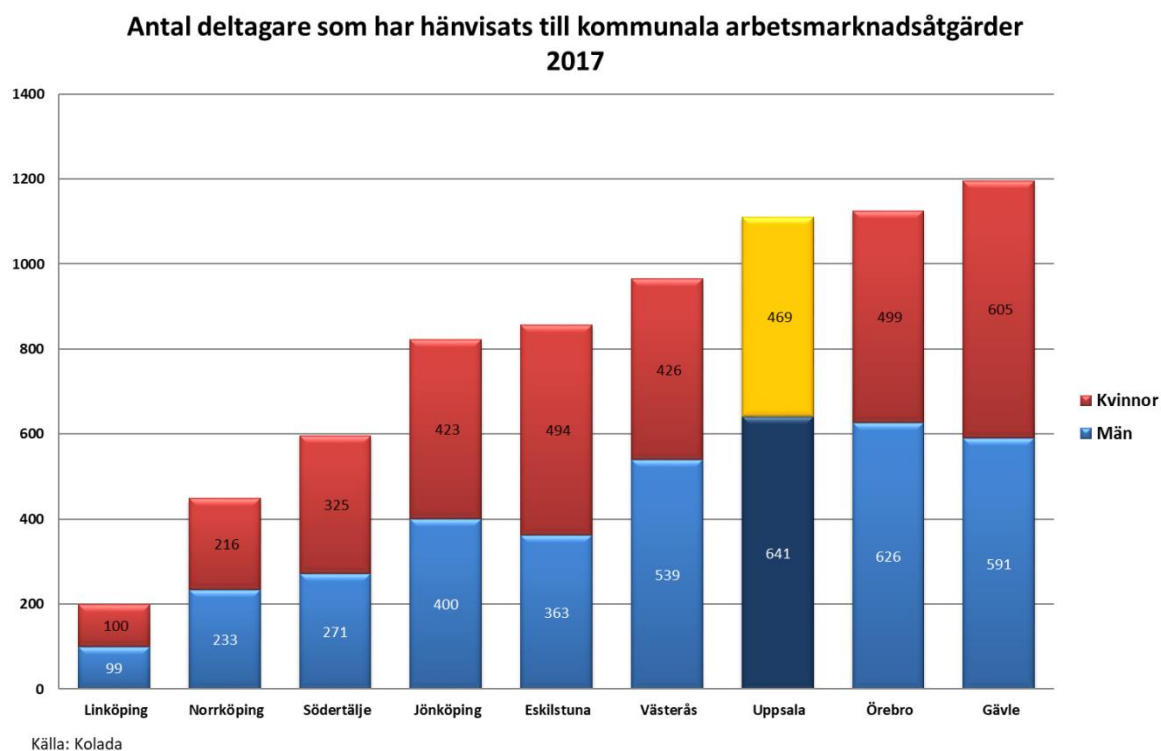
Under 2017 var antalet deltagare i nämndens kommunala arbetsmarknadsinsatser totalt 2 079 personer varav 911 kvinnor och 1 168 män. Diagrammet nedan visar att Uppsala har det högsta antalet deltagare i arbetsmarknadsinsatser jämfört med R9-kommunerna, vilket är ett jämförelsenätverk av större mellansvenska kommuner där Uppsala ingår.

Antal deltagare i kommunala arbetsmarknadsåtgärder 2017

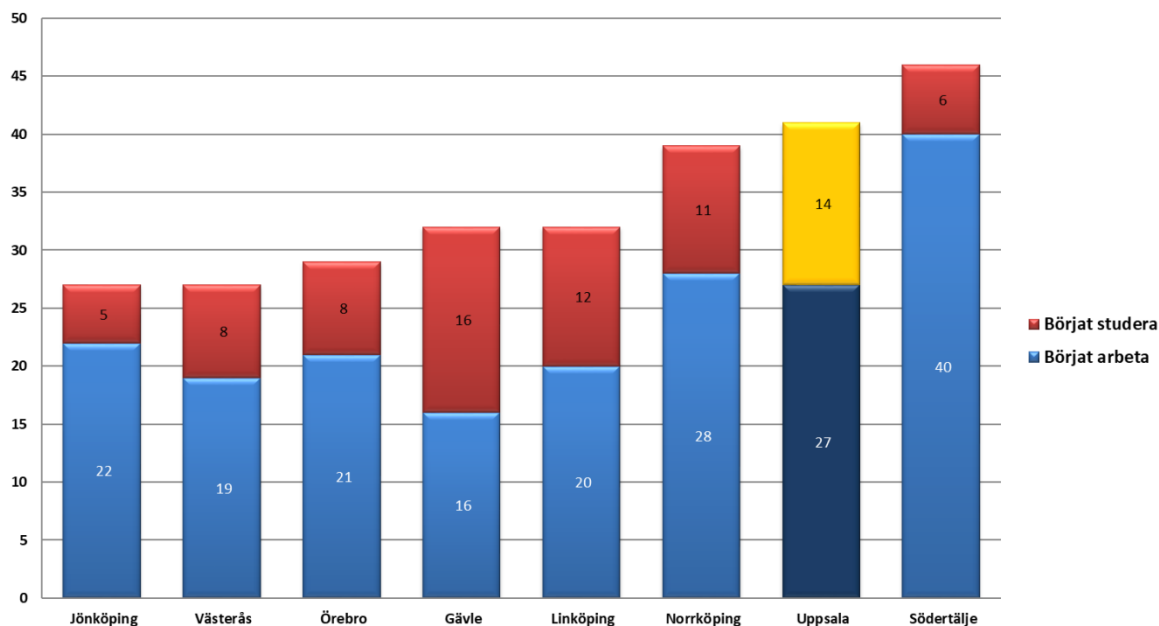
Källa: Kolada

Under 2017 hänvisades totalt 1 110 personer, varav 469 kvinnor och 641 män, till nämndens arbetsmarknadsinsatser. Diagrammet nedan visar en jämförelse med R9-kommunerna över antalet deltagare som hänvisats under 2017.

När det gäller avslut från nämndens arbetsmarknadsinsatser avslutades 27 % till arbete och 14 % till studier under 2017. Diagrammet nedan visar andel till arbete och studier vid avslut från kommunens arbetsmarknadsinsatser i jämförelse med R9-kommunerna. Uppsalas resultat återfinns bland de kommuner som har den högsta andelen avslut till arbete och studier.

Andel till arbete eller studier vid avslut från kommunens arbetsmarknadsverksamhet 2017

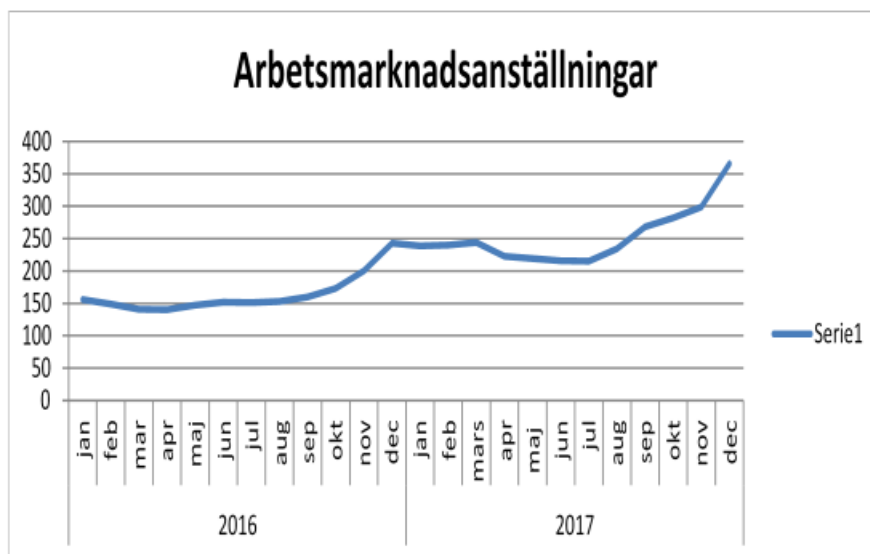

Källa: Kolada

Nämnden samverkar med Arbetsförmedlingen inom olika områden för att öka möjligheten för de individer som möter nämndens socialtjänst att komma i arbete. Nämnden arbetar aktivt i satsningen kring extratjänster för att fler personer med ekonomiskt bistånd ska få del av arbetsmarknadsanställningen. Anställningen beslutas av Arbetsförmedlingen. Under 2017 hade hälften av de 200 som fick beslut om extratjänst ekonomiskt bistånd. Målet är att andelen ska öka under 2018 när insatsen utökas med ytterligare 500 extratjänster. I Handlingsplanen för Gottsunda finns målsättningen att minst 100 anställningar årligen ska riktas till boende i området, ett område där vi vet att andelen som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är högre än i andra stadsdelar.

Andra samarbeten nämnden har med Arbetsförmedlingen sker genom utbildningskontrakt, jobbspår och subventionerade anställningar som nystartsjobb, lönebidrag och offentligt skyddat arbete. Nämnden samarbetar även med Arbetsförmedlingen och Kriminalvården i den lokala överenskommelsen för KRAMI för personer som befunnit sig i kriminella miljöer eller med egen tidigare kriminalitet.

I december 2017 hade ca 370 personer en arbetsmarknadsanställning (se bild nedan) genom nämndens arbete. Bland dessa finns också anställningar som riktar sig särskilt till personer med ohälsa som t ex offentligt skyddade anställningar och välfärdsanställningar.

Fler föräldrar i barnfamiljer med ekonomiskt bistånd erbjuds arbetsmarknadsanställningar som t ex välfärdsanställningar eller extratjänster.

Nämnden arbetar aktivt för att föräldrar i barnfamiljer med ekonomiskt bistånd ska bli självförsörjande. Inom försörjningsstödsverksamheten pågår ett projekt där ett multikompetent team arbetar med familjer som haft försörjningsstöd under lång tid. En utveckling av arbetet sker genom ESF-projektet Fokus familjen som startar med deltagare 2018-05-01 och pågår under tre år. Projektet kommer bland annat att arbeta med metodutveckling med flera professioner för att barnfamiljer ska nå egen försörjning.

För personer som uppbär försörjningsstöd med anledning av att de är sjukskrivna och saknar sjukpenninggrundad inkomst arbetar nämnden på olika sätt och på olika nivåer för att dessa individer ska ha en annan försörjning.

Ett samarbete med Region Uppsala genomförs i syfte att skapa ett strukturerat samarbete med vårdcentralerna kring målgruppen. Effekterna av detta är att individer som är sjukskrivna ska få insatser från primärvården och samtidigt påbörja en arbetslivsinriktad rehabilitering. Gruppen sjukskrivna med läkarintyg som saknar sjukpenninggrundande inkomst utreds inom försörjningsstödsverksamheten och i samarbete med Försäkringskassan och Region Uppsala identifieras och undanröjs strukturella hinder för individer att komma i rätt försörjning.

Ett pilotprojekt pågår som syftar till att individer ska få stöd i ansökan om sjukersättning. Metoder från projektet ska implementeras i verksamheten. Inom försörjningsstödsverksamheten kommer en förtroendeläkare med försäkringsmedicinsk kompetens finnas för att säkerställa att medicinska underlag i ansökan om sjukersättning är adekvata samt utreda om arbetsrehabilitering eller annan sysselsättning är aktuellt för personen.

På individnivå upprättas samordnade individuella planer (SIP) med individer om insatser både från socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samordnas. Under 2017 genomfördes mer än dubbelt så många samordnade individuella planer än 2016 (148 samordnade planer 2017)

jämfört med 73 2016). Ett utvecklingsarbete sker inom försörjningsstödsverksamheten för att få ökad kunskap om målgruppen sjukskrivna och kunna inleda riktade insatser till individerna.

2018-04-13

Ulrik Wärnsberg (S)

Ordförande Arbetsmarknadsnämnden